

MAPA D'EQUIPAMENTS MUNICIPALS DE SERVEIS PERSONALS A BARCELONA

Gerència de l'Àmbit de Benestar Social

Introducció

L'Àmbit de Benestar Social i l'Àmbit de Descentralització de l'Ajuntament de Barcelona, amb el suport i la col·laboració dels caps de les Divisions de Serveis Personals dels Districtes, van portar a terme al llarg de 1993 una investigació sobre els equipaments de serveis personals a la ciutat de Barcelona.

En els darrers 15 anys, l'Ajuntament de Barcelona ha desplegat una important actuació en el terreny de les polítiques de benestar social. Aquesta actuació s'ha recolzat en dos grans instruments. En primer lloc, en l'estructuració d'una àmplia oferta de serveis personals. En segon lloc, en la construcció d'una important xarxa d'infraestructures i equipaments destinada a contenir els serveis i les actuacions desenvolupades per l'Ajuntament i per altres agents socials en el terreny dels serveis a la persona.

La velocitat i la intensitat qualitatives i quantitatives d'aquest procés han obligat a un esforç de conceptualització i actualització permanent dels sistemes d'avaluació, tant dels serveis com dels equipaments que han anat conformant aquesta actuació. Responent a aquesta necessitat d'ordenació i classificació de la pròpia oferta municipal, es presenta en aquesta aportació el sistema d'ordenació i catalogació de les xarxes d'equipaments que s'ha anat elaborant en aquests anys.

Aquest sistema s'ha construït basant-se en un treball sistemàtic d'orde-

nació, conceptualització i sistematització dels equipaments existents, considerant la seva naturalesa i la seva funció.

El resultat final ha estat un model sistemàtic multivariable d'ordenació del conjunt d'equipaments de serveis personals de la ciutat de Barcelona que permet ordenar, conèixer i donar a conèixer aquesta xarxa des de diferents lògiques i punts de vista, amb una especial preocupació per facilitar la informació al ciutadà i usuari d'aquests equipaments.

La realització d'aquest treball ha estat possible gràcies a la col·laboració que la Gerència de l'Àmbit de Benestar Social ha rebut de l'Àmbit de Descentralització i, sobretot, dels caps de Divisió de Serveis Personals. El treball tècnic desenvolupat per Montserrat Flaquer i Antoni Ramon, bàsicament, no hauria estat possible sense aquest suport dels districtes de Barcelona.

El treball es proposava assolir els objectius següents:

- Establir la definició conceptual d'una tipologia d'equipaments de serveis personals, àmpliament consensuada pels districtes i àrees municipals que treballen en aquesta temàtica, que servís com a marc de referència de classificació i ordenació dels equipaments.

- Detectar i recopilar informació bàsica sobre els equipaments objecte d'estudi.

- Classificar els equipaments segons la tipologia establerta, en forma de llistes.

- Representar la distribució dels equipaments en el territori mitjançant la realització de plànols.

Criteris de definició de la tipologia

El disseny de la tipologia que es presenta s'ha bastit a partir dels següents criteris centrals:

- La tipologia té per objecte l'ordenació d'equipaments per sectors i categories amb l'objectiu de facilitar l'anàlisi de la seva distribució numèrica i en el territori.

- Per equipament s'entén l'espai infraestructural, equipat específicament, en el qual es presta un o més serveis.

- S'investiguen espais en què l'Ajuntament de Barcelona es responsabilitza de la prestació de certs serveis. La responsabilització no implica ni que l'espai hagi de ser de propietat municipal ni la gestió directa.

- S'analitzen els equipaments de les àrees municipals de Serveis Socials i Joventut, Descentralització i Participació Ciutadana, Cultura, Esports, Educació i Promoció Econòmica i Ocupació.

- Es treballen equipaments que ofereixen un servei als ciutadans. Les seues administratives i altres dependències que no presten un servei directe no són considerades.

- El que es treballa són espais: edificis o parts d'edifici. La tipologia no ordena els serveis que es presten en els equipaments sinó els equipaments en si mateixos, en tant que espais físics.

- Tot i la càrrega d'innovació inherent al disseny de bell nou d'una tipologia d'equipaments, el plantejament general d'aquesta es pot catalogar de continuista. Tant com ha estat

Dossier

Tipologia d'equipaments de serveis personals proposada

Infraestructura	Seu Específica Múltiple	Tipus d'equipament		Grup de població	
	Institucional	Consell de Districte Institut municipal Espai operatiu de serveis personals	Esports	Pista poliesportiva o frontó descobert Pista de tennis Camp de futbol Altres camps grans o espais d'atletisme Pavellons o frontons coberts Sala (polivalent o específica) Piscina descoberta Piscina coberta Altres espais esportius	General Joves Infants Dones Disminuïts Immigrants
	Informació	Centre d'informació			
	Participació	Centre cívic Casal de barri Espai de suport de participació Hotel d'entitats Hostal de joves			
	Serveis Socials	Centre de serveis socials Espai de suport de serveis socials Casal Ludoteca Centre de dia Oficina permanent Centre d'acolliment i urgències (residència d'estada limitada) Residència Apartament tutelat		Sector temàtic	Institucional Informació Participació Serveis socials Salut Educació Cultura Promoció econòmica i d'ocupació Esports
	Salut	Dispensari Hospital Centre de vacunació Centre de planificació familiar CAS (centre d'atenció i seguiment de drogodependències) Laboratori Centre de zoonosi		Identificació territorial	Adreça Codi postal Districte municipal
	Educació	Escola bressol Centre de formació de persones adultes Centre d'educació especial Escola d'educació primària Escola d'educació secundària Centre d'ensenyaments musicals Centre pedagògic i de recursos			
	Cultura	Museu Sala d'exposicions Biblioteca Arxiu històric Teatre Auditori Espai de creació i assaig Espai cultural singular Parc zoològic			
	Prom. econòmica i d'ocupació	Oficina de promoció econòmica i ocupació Escola taller			

possible, s'ha intentat partir d'ordenacions existents, bé que desenvolupant-les, de manera que la tipologia pogués ser assumida amb facilitat per les diferents unitats de treball que actuen en l'àmbit municipal dels serveis personals. S'ha defugit, doncs, d'un replantejament dràstic de les ordenacions existents.

– El disseny d'una tipologia d'equipaments de serveis personals és una tasca complexa si es considera la diversitat d'equipaments existents entre les diferents àrees que intervenen en la temàtica o, fins i tot, la diversitat dins d'una mateixa àrea. En funció d'aquesta complexitat una tipologia mai podrà ser infal·libre en l'ordenació que utilitzi. Es requereix una certa flexibilitat, un cert marge d'adaptació entre l'ordenació proposada i la diversitat existent per tal que la tipologia pugui tenir una utilitat i una homogeneïtat globals. Així, s'ha de considerar que la tipologia presenta encara zones confuses, bé que molt limitades, a l'hora de classificar els equipaments.

– En el procés de treball que s'ha portat a terme s'ha considerat aconsellable que l'ordenació d'equipaments no es vehiculés a partir d'una sola variable definitòria, sinó que ha semblat convenient definir els espais a partir de diverses variables.

– Aquesta opció multivariable s'adiu, per una banda, especialment amb la realitat actual a Barcelona dels espais infraestructurals en els quals es presten serveis i, d'altra banda, facilita la trans-

missió d'informació, ja que es pot accedir als espais específics des de diverses variables si es disposa d'una base de dades informatitzada. La tipologia dissenyada està formada per les següents variables:

- Infraestructura
- Sector temàtic
- Tipus d'equipament
- Nombre d'equipaments
- Grup de població
- Identificació territorial

Aplicació de la tipologia

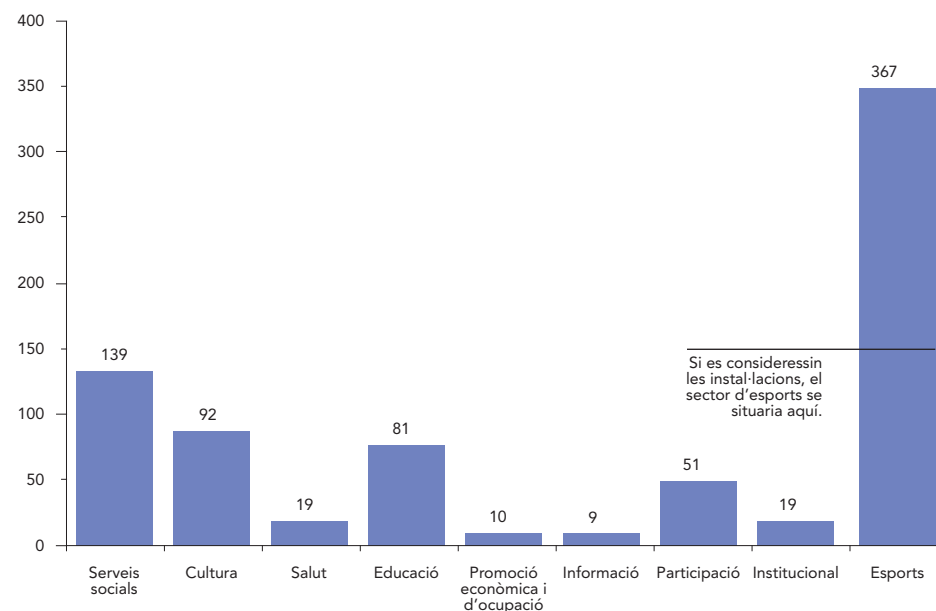
Equipaments i infraestructures

En el procés de recopilació d'informació s'han detectat un total de 787 equipaments de serveis personals, que es distribueixen en 451 infraestructures. D'aquestes, dues terceres parts (305) són infraestructures específiques –és a dir, ocupades per un sol equipament. Les infraestructures múltiples –les que acu-

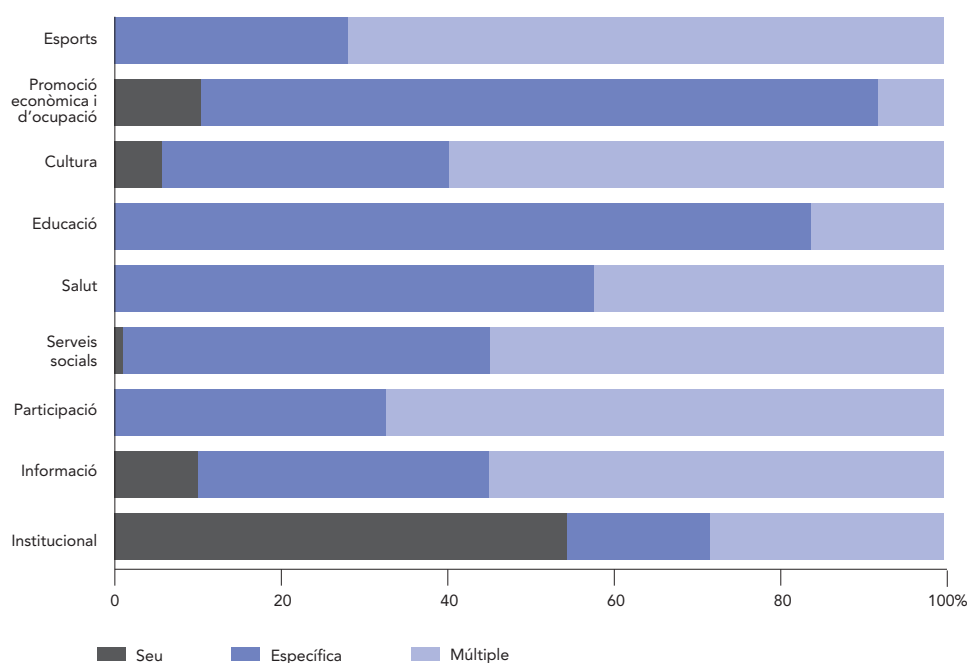
Nombre d'equipaments per tipus d'infraestructures

Tipus d'infraestructura	Nombre d'infraestructures	Nombre d'equipaments
Seu Específica	16	16
Múltiple	305	305
Total	130	466
	451	787

Nombre d'equipaments per sector temàtic

Tipus d'infraestructura per sector temàtic

llen més d'un equipament— són la tercera part del total (130) i s'hi ubiquen 466 equipaments, el 60% dels equipaments detectats. Les seus són una minoria entre les infraestructures.

Sectors temàtics

D'entre els nou sectors temàtics identificats, gairebé la meitat dels equipaments, uns 367, s'inclouen en el sector d'esports. Aquest fet és perquè en aquest sector s'han entès com a equipaments els espais esportius i no les instal·lacions esportives. Aquesta elecció respon a les recomanacions efectuades per l'Àrea d'Esports de l'Ajuntament. En el cas

d'haver optat per les instal·lacions, el nombre d'equipaments esportius se situaria en els 139 i el pes específic del sector en el conjunt d'equipaments passaria del 46,6% al 24,9%.

El segon sector temàtic en nombre d'equipaments és el de serveis socials, amb 139 unitats. Hom ha de considerar que la importància d'aquest sector respon al marc de competències pròpies del govern de la ciutat.

Amb un nombre també notori d'equipaments segueixen els sectors de cultura (92 equipaments), en els quals Barcelona ofereix uns serveis de capitalitat al conjunt de Catalunya, i educació (81 equipaments), que respon a una llar-

ga tradició del municipi en aquest camp.

D'entre la resta de sectors destaca el de participació, també un altre sector idiosincràticament local i potenciat des de la instauració dels ajuntaments democràtics, amb uns 51 equipaments.

A un nivell general, en la majoria de sectors predominen els equipaments que s'ubiquen en infraestructures múltiples. Això és així, bé que amb certes diferències en les proporcions, en informació, participació, serveis socials, cultura i esports.

En participació i esports és on més s'acusa el predomini d'infraestructures múltiples. S'ha de suposar que en aquests casos la concentració d'equipaments permet maximitzar especialment la rendibilitat dels espais.

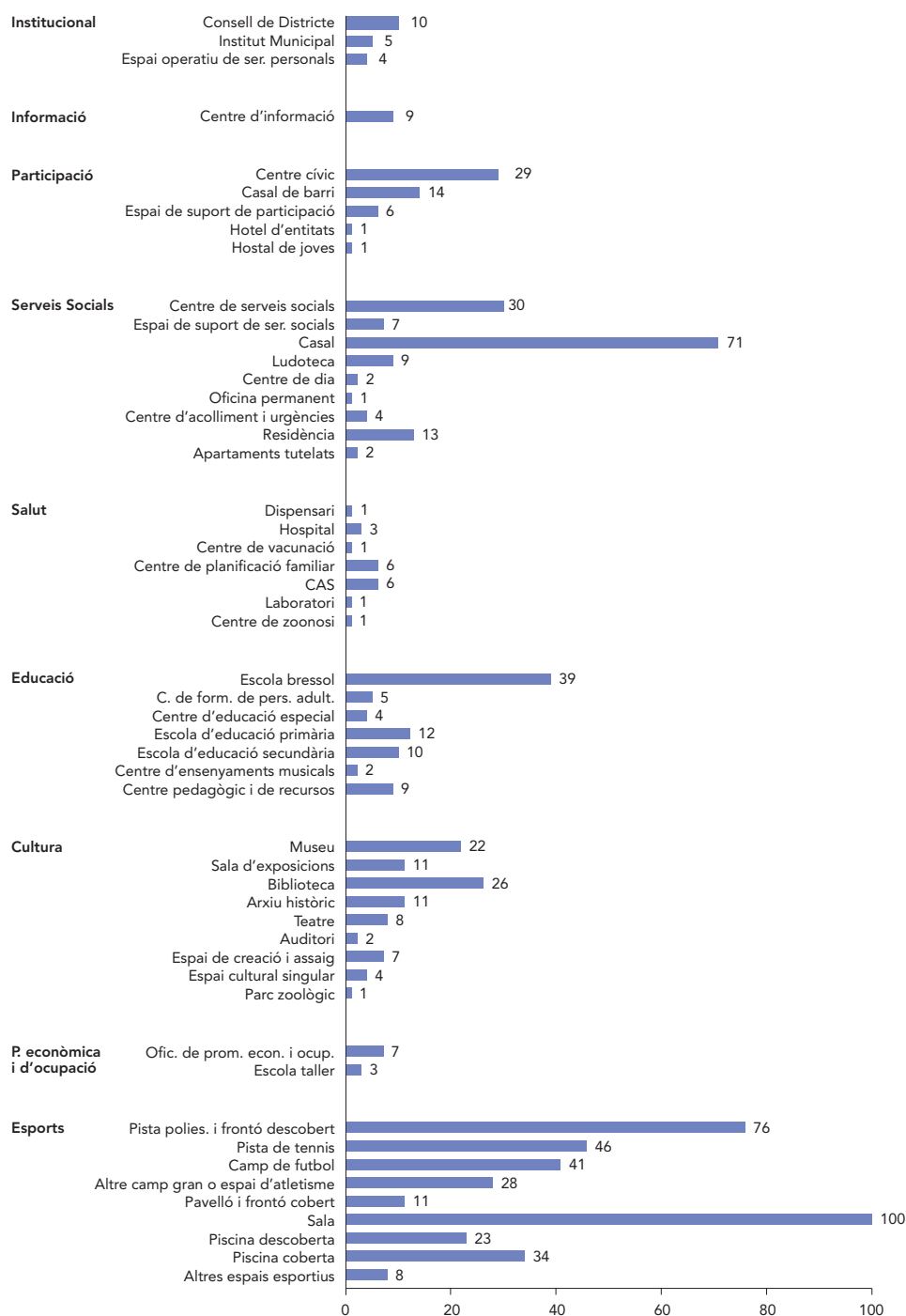
Contràriament, educació, especialment i, en menor mesura, promoció econòmica i ocupació i sanitat, tendeixen a disposar d'infraestructures específiques.

Tipus d'equipaments

Només 13 dels 52 tipus d'equipaments classificats —el 25% del total— tenen més de 20 unitats. Dels 13 casos, 7 són d'equipaments esportius: 10 sales, 76 pistes poliesportives o frontons descoberts, 46 pistes de tennis o de paddle, 41 camps de futbol, 34 piscines cobertes, 28 altres camps grans o espais d'atletisme, 23 piscines cobertes.

Les altres tipologies amb més de 20 equipaments són els centres cívics (51)

Tipus d'equipaments

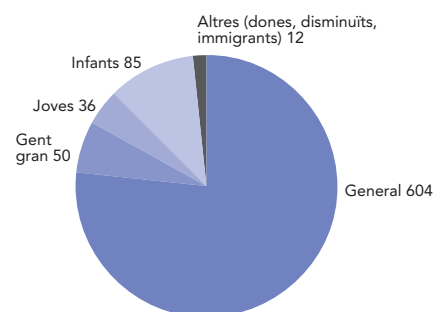
del sector de participació, els casals (71) i els centres de serveis socials (30) en aquest sector, les escoles bressol (39) d'educació, i els museus (22) i biblioteques (26) del sector cultural.

En conjunt, es pot afirmar que els equipaments municipals presenten una gran fragmentació per tipologies, ja que la majoria d'aquestes no assoleixen les deu unitats, és a dir, no arriben a una mitjana d'equipament per districte. En aquest tema, però, s'ha de considerar que hi ha un nombre important d'equipaments d'àmbit de ciutat, d'equipaments únics a Barcelona.

Grups de població

L'especialització dels equipaments en segments d'usuaris és escassa, ja que es detecta que les tres quarts parts s'adrecen a la població en general. La segmentació per sectors de població només és destacable en casals (gent gran, joves, infants), en residències de gent gran i en alguns equipaments d'educació adreçats fonamentalment a infants i,

Equipaments segons el grup de població al qual s'adrecen

menys, a joves.

Cal assenyalar que entre els equipaments adreçats a joves s'observa una especialització en centres d'informació i espais de creació i assaig.

Distribució dels equipaments i infraestructures per districtes

La distribució d'equipaments per districtes municipals presenta tres demarcacions amb més de 100 equipaments cadascuna. En primer lloc se situa Sants-Montjuïc (141 equipaments), seguit d'Horta-Guinardó (120) i Nou Barris (107).

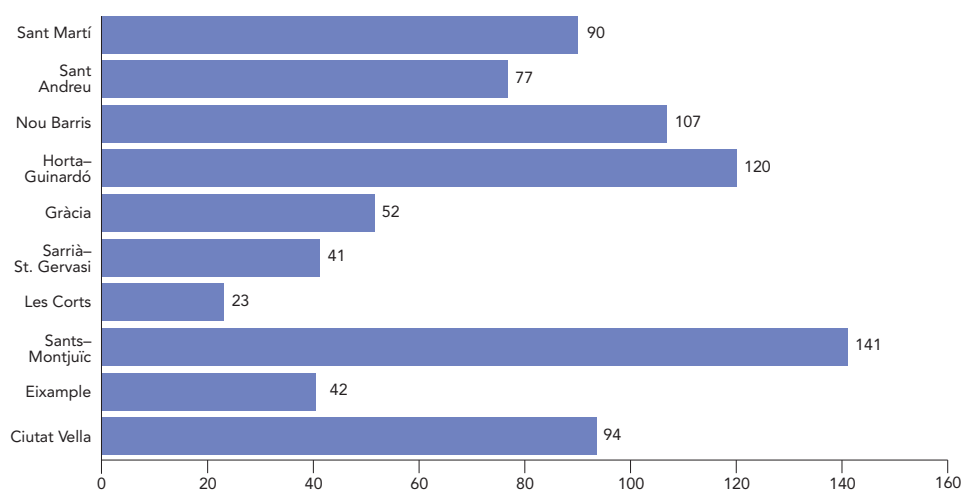
Un segon grup de districtes se situa entre els 75 i els 100 equipaments: són Ciutat Vella (94), Sant Martí (90) i Sant Andreu (77).

Finalment, a molta distància dels anteriors districtes, se situen Gràcia (52), Eixample (42), Sarrià-Sant Gervasi (41) i Les Corts (23).

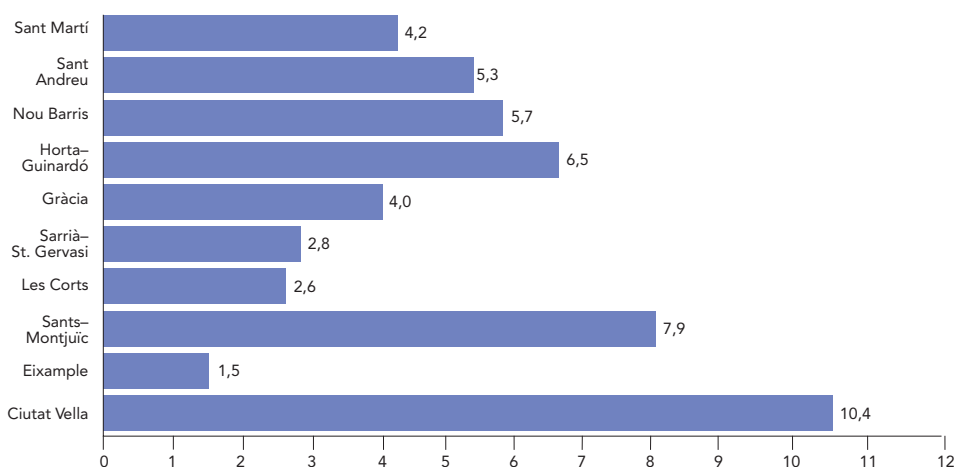
En conjunt, es pot afirmar que la distribució dels equipaments a la ciutat reflecteix la política redistributiva que s'ha portat a terme en el darrer decenni a Barcelona.

Respecte a la distribució d'equipaments en el territori, s'ha de considerar

Nombre d'equipaments per districte

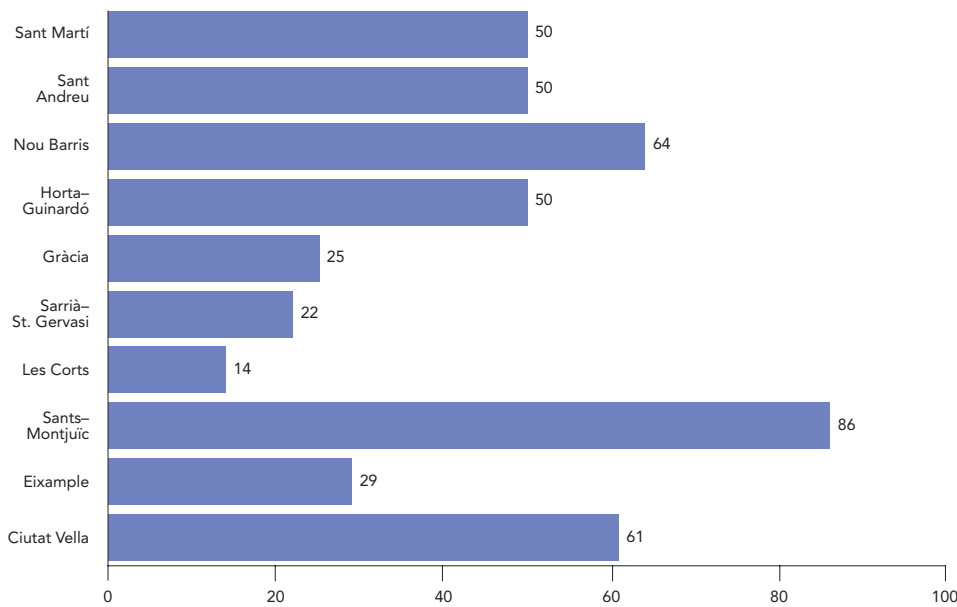
Nombre d'equipaments per cada 10.000 habitants.

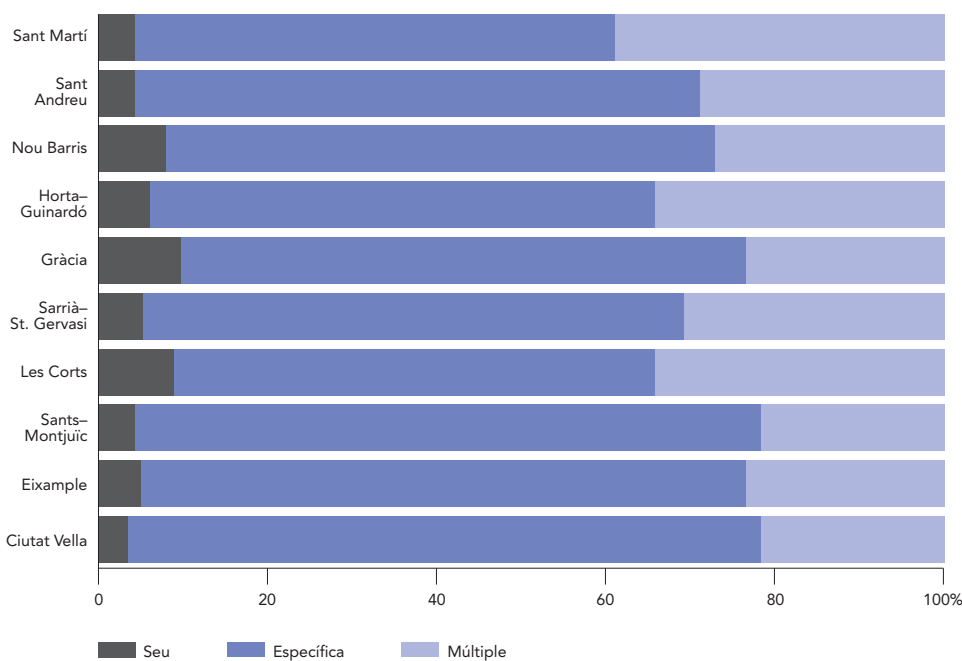
Freqüències d'equipaments per districtes

	Ciutat Vella	Eixample	Sants-Montjuïc	Les Corts	Sarrià-St. Gervasi	Gràcia	Horta-Guinardó	Nou Barris	St. Andreu	St. Martí
Total equipaments	94	42	141	23	41	52	120	107	77	90
Equip. esportius	27	9	77	8	17	28	75	43	36	47
Total sense esports	67	33	64	15	24	24	45	64	41	43

Nombre d'infraestructures per districte

Tipus d'infraestructures per districtes

que el sector esportiu, en tant que majoritari, amb gairebé la meitat del total d'equipaments, és el que incideix més en les diferències entre districtes. En aquest sentit, Sants-Montjuïc i Horta-Guinardó són les demarcacions amb més equipaments esportius.

Així, si no es consideren els equipaments esportius, les diferències entre districtes són menors però, a grans trets, es manté l'ordre exposat anteriorment.

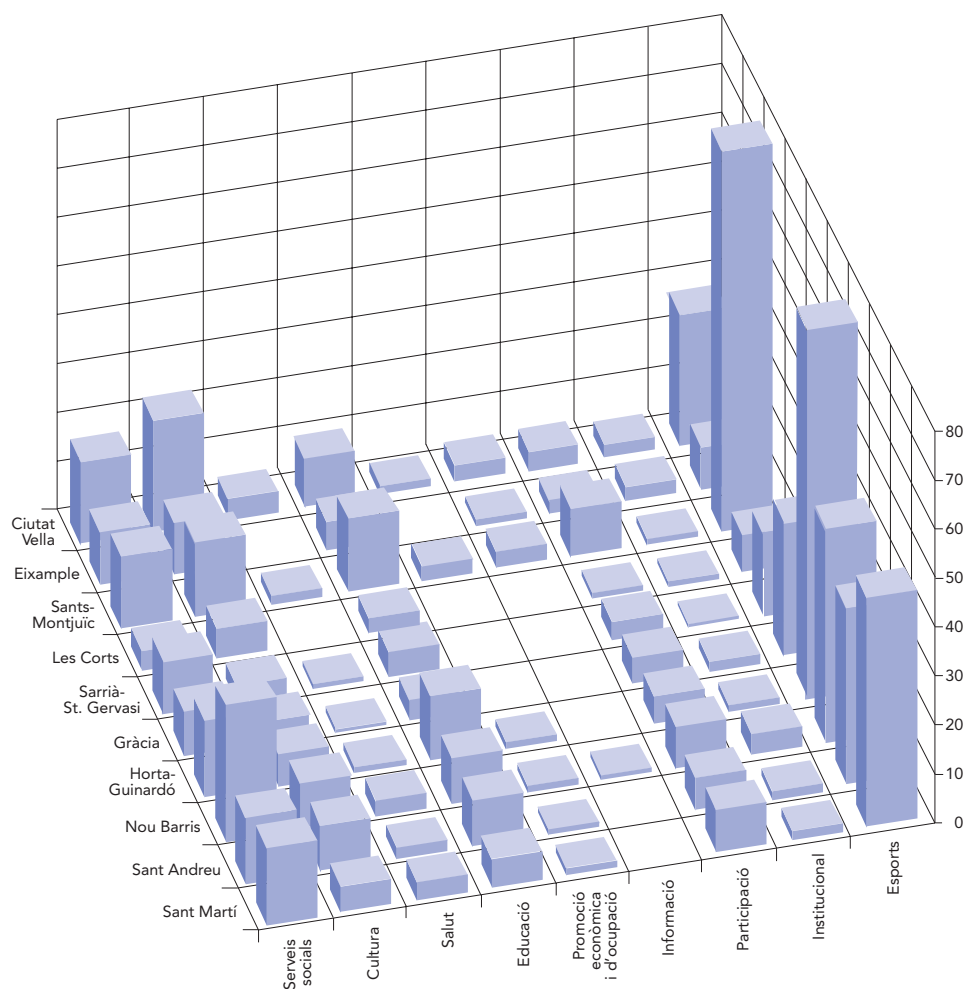
La distribució d'infraestructures per districtes es manté, a grans trets, en els mateixos paràmetres que els equipaments: Sants-Montjuïc i Nou Barris amb el major nombre d'infraestructures, seguits de Ciutat Vella, Horta-Guinardó, Sant Martí i Sant Andreu.

D'altra banda, en tots els districtes són majoritàries les infraestructures múltiples, que oscil·len entre el 57% de les Corts i el 75% de Ciutat Vella.

Sectors temàtics i grups de població per districtes

Si es consideren els sectors temàtics, el predomini dels equipaments esportius és majoritari: en 9 dels 10 districtes és el sector amb més equipaments i en 7 districtes supera el 40% del total d'equipaments. Són l'excepció, amb una proporció molt baixa d'espais esportius, Ciutat Vella (28%) i l'Eixample (21%), dues àrees de la ciutat urbanísticament molt denses. S'ha d'aclarir, però, que en el recompte no s'han inclòs instal·lacions esportives escolars, que són molt signifi-

Freqüències per districte segons el sector temàtic a què pertanyen els equipaments

catives a l'Eixample.

El nombre d'equipaments esportius és molt elevat a Sants-Montjuïc (77 equipaments) i a Horta-Guinardó (75): aquests són dos grans espais de concentració d'equipaments d'aquest sectors, entre els quals figuren les instal·lacions olímpiques.

En serveis socials la situació es presenta més equilibrada entre les demarcacions de la ciutat, tot i que Nou Barris (27 equipaments) destaca per sobre de la resta de districtes.

El sector cultural sí que presenta una especialització acusada a Ciutat Vella (23 equipaments), seguit de Sants-Montjuïc i l'Eixample. En bona part, doncs, queda reflectit el predomini dels espais culturals al centre de la ciutat.

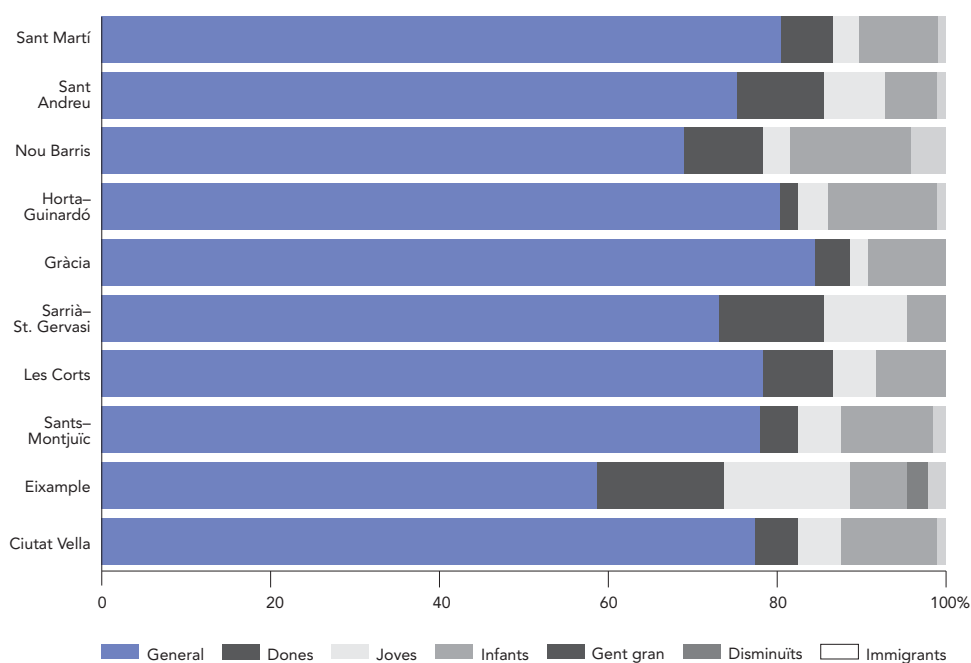
En educació, el major nombre d'equipaments s'ubica a Sants-Montjuïc (15), Horta-Guinardó (13), Ciutat Vella (10) i Nou Barris (10).

Finalment, destaquem que en participació destaca Sants-Montjuïc, i també Nou Barris i Sant Martí.

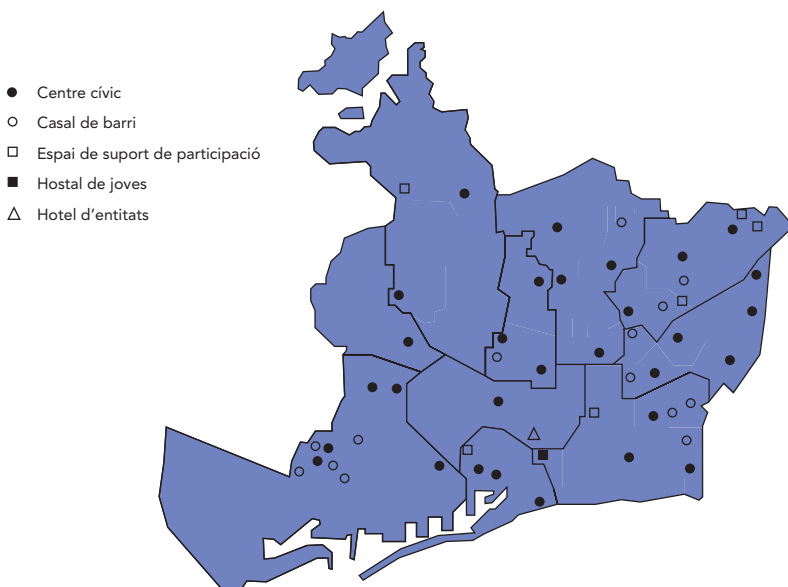
Per grups de població, els destinats a la població en general superen la mei-

	Ciutat Vella	Eixample	Sants-Montjuïc	Les Corts	Sarrià-St. Gervasi	Gràcia	Horta-Guinardó	Nou Barris	St. Andreu	St. Martí	Total
Serveis socials	17	11	15	4	11	9	16	27	13	16	139
Cultura	23	10	15	6	3	4	7	9	9	6	92
Salut	4		2		1	1	2	3	2	4	19
Educació	10	6	15	3	5	4	13	10	9	6	81
Prom. econòm. i d'ocupació	2		3				1	1	1	2	10
Informació	4	1	3					1			9
Participació	4	2	10	1	3	4	5	8	6	8	51
Institucional	3	3	1	1	1	2	1	5	1	1	19
Esports	27	9	77	8	17	28	75	43	36	47	367
Total	94	42	141	23	41	52	120	107	77	90	787

Grup de població al qual es destinen els equipaments per districte

Equipaments de participació

tat dels equipaments en tots els districtes, oscil·lant entre el 59% de l'Eixample i el 84% de Gràcia. A banda d'això, és difícil identificar especialitzacions en districtes.

Pautes de distribució territorial dels equipaments

Entre les tipologies d'equipaments considerades es poden distingir quatre fórmules de distribució territorial.

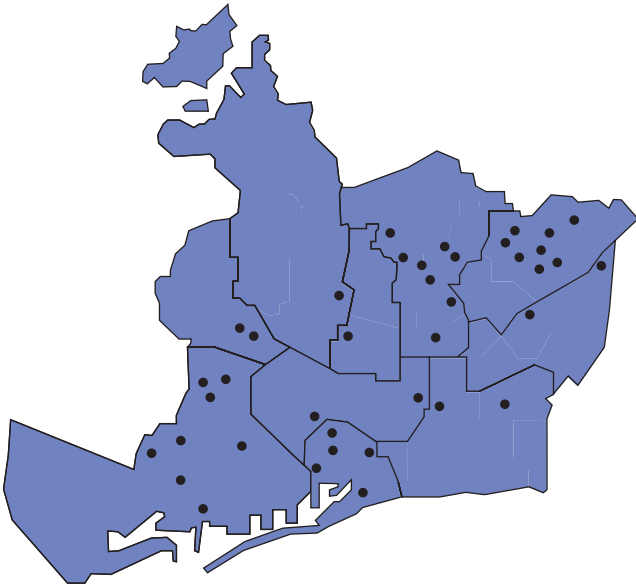
Primer, i com es pot observar en el plànols annexos, les tipologies amb més equipaments són les que configuren xarxes exteses per tot el territori municipal: centres cívics, centres de serveis socials, casals de gent gran.

En segon lloc, es dedueix un tipus de distribució territorial dels equipaments que sembla respondre a una política redistributiva sobre els territoris amb nivells més baixos de renda. Aquest seria el cas de les escoles bressol i de certs espais esportius, que es concentren especialment en els sectors nord-oest (Nou Barris, Horta-Guinardó...) i sud-est de la ciutat (Sants-Montjuïc...).

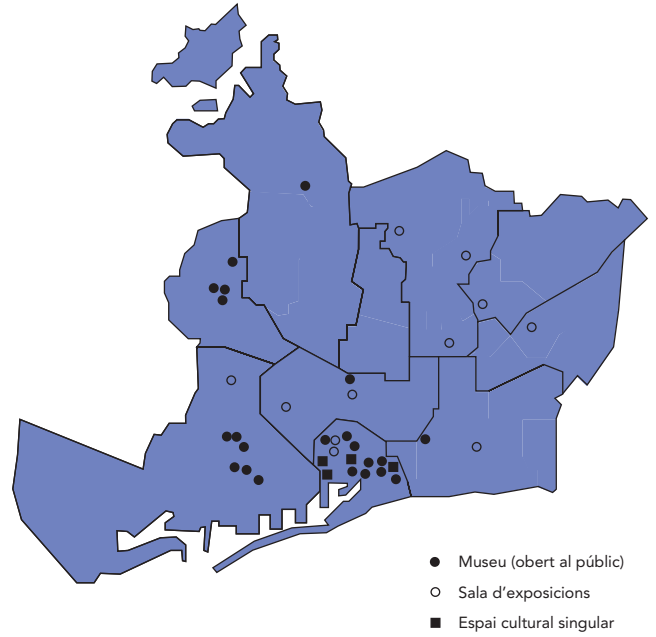
En tercer lloc, hi ha algun tipus d'equipament molt concentrat en uns pocs punts, especialment al centre de la ciutat: per exemple, museus i altres espais culturals.

Finalment, hi ha els equipaments que no obeeixen a cap de les distribucions territorials anteriors sinó que es localitzen de forma puntual i sense uns criteris de localització clars. Cal destacar que aquest és el cas més freqüent entre els 52 tipus d'equipaments.

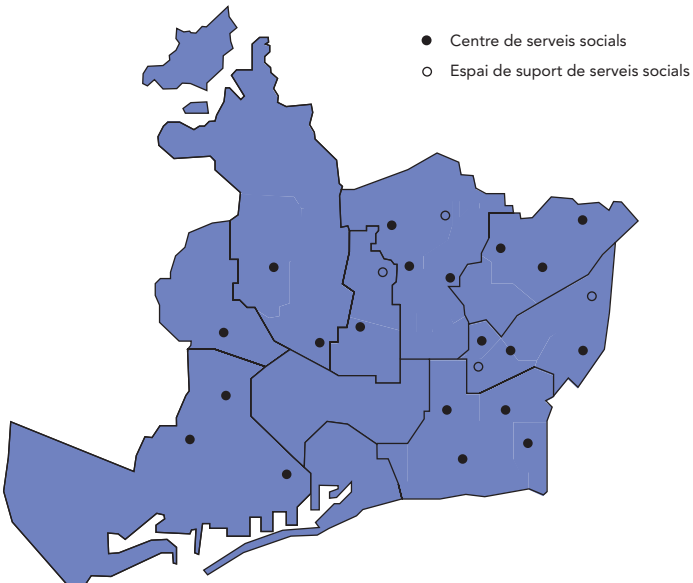
Escoles bressol

Museus, sales d'exposicions i espais cultural singulars

Centres de serveis socials i espais de suport de serveis socials

Casals de gent gran

